

захоплююча історія про його власне дитинство і водночас про народ, про Україну, про безсмертя людського оптимізму.

Тема єднання людини з чарівною природою займає в творі найбільше місце. Буйні овочі на сільському паркані, темний тютюн і смородина, шелест кіс, шепіт хвиль – все звучить як музика, все співає, радіючи життю. І він, як справжній диригент, всім цим керує. Доля була його, в його променистих очах можна було побачити біль і печаль, але нікому не вдалося розколоти його. Відірваний від своєї рідної батьківщини, він важко страждав і молився в своєму щоденнику, щоб його душа нарешті знайшла спокій.

Кіноповість «Зачарована Десна» – це незабутнє одкровення автора, його духовний заповіт нащадкам і заклик творити добро. Письменник дивується безмірній любові до праці свого батька, матері, діда, односельців, милується їхніми талантами, красою. У кіноповісті створено цілий мікрокосмос людського буття, як духовного, так і матеріального. Той шматок землі біля Десни – своєрідний земний рай, який О. Довженко не бачив більше ніде й ніколи у своєму дорослому житті. Цей рай наповнено живими, природними реаліями.

Список використаних джерел:

1. Довженко О. Вибрані твори: Україна в огні. Ніч перед боєм. Зачарована Десна. Київ: Видавничий союз «Андронум» 2021. 113 с.
2. Наєнко М. Художня література України: від міфів до модерної реальності. Київ: Просвіта, 2008. 1064 с
3. Решодько Л. Експресія думки, образу, деталі в «Зачарованій Десні» О. Довженка. *Дивослово*. 2012. № 1. С. 16 – 19.
4. Критика кіноповісті «Зачарована Десна» Олександра Довженка. Електронний ресурс. URL: <https://zno.if.ua/?p=5738> (дата звернення 13.04.2023).
5. Ситченко А. Л. Методика навчання української літератури в загальноосвітніх закладах: навч. посіб. для студ.-філ. Київ: Ленвіт, 2011. 291 с.
6. Сповідь душі митця у кіноповісті О. Довженка «Зачарована Десна». URL: <https://www.ukrlib.com.ua/tvory/printit.php?tid=7020>

РЕЦЕПЦІЯ В АСПЕКТІ ЛІТЕРАТУРОЗНАВЧОЇ АДАПТАЦІЇ

Нагай Ірина Давидівна

старший викладач, Бердянський державний

педагогічний університет

ORCID: 0000-0002-9817-4126

Інтернет-адреса публікації на сайті:

<http://www.economy-confer.com.ua/full-article/4464/>

Анотація

В статті конкретизується поняття терміну «рецепція», розглядаються його трактування в різних областях науки; здійснюється спроба адаптації терміну щодо до художньої літератури, досліджується вплив різних літературознавчих

шкіл на формування поняття «рецепції». В статті аналізуються взаємодії літературного тексту та читача, сприйняття читачем художнього тексту.

Ключові слова: рецепція, сприйняття, художній текст, аналіз.

Summary

The article specifies the concept of the term «reception», examines its interpretation in various fields of science; makes an attempt to adapt the term in reference to fiction, researches the influence of different literary schools on the formation of the concept of «reception». The paper analyzes the interaction between literary text and the reader, the reader's perception of a literary text. The interest in the reception as in the process of borrowing and adapting society various texts that have arisen in different cultures and at different times, takes place against the background of displacing the interest from the author and the reader to the text. In this context, the work is examined not as existing artistic value on its own, but as a part of the system in which it (the work) is in interaction with the recipient. As a result, the work is studied as a historically opened phenomenon, which meaning and value are historically moving, changing and are the subject of rethinking. Literary reception is generally described as the reader's perception of the artistic text. Such issues have been a part of the historical and literary studies of foreign schools of literary criticism for a long time. Reception comes from the idea that the product fully realizes its potential only in the process of meeting, contacting the literary text with the reader.

Keywords: art reception, perception, text, analysis.

Однозначного, чітко визначеного терміну «художня рецепція» на сьогоднішній день немає. хоча в сучасних літературно-критичних статтях часто зустрічаються звернення до різних видів рецепцій, **що і визначає актуальність даної розвідки.** В історії гуманітарних наук проблема сприйняття мистецтва часто вважалася прикладною, а не власне теоретичною. Відтак художньою рецепцією переймалися риторика, мораль, психологія, теорія масової комунікації, які були зацікавлені в результатах впливу мистецтва, а не в осягненні його природи.

Метою статті є з'ясування поняття рецепції та адаптація його до художнього тексту. **Завданням** статті є дослідження впливу різних літературознавчих шкіл на формування поняття «рецепції», аналіз взаємодії літературного тексту та читача, сприйняття читачем художнього тексту.

Сучасна теорія літератури загострює увагу на тісному взаємозв'язку художніх творів та епохи, національної культури, індивідуальних психологічних особливостей реципієнтів, крізь призму яких здійснюється художнє сприйняття об'єкта (у даному випадку художнього тексту). Таким чином, художня рецепція зумовлена об'єктивними соціально-історичними передумовами і суб'єктивними особливостями читача. Досвід рецептивних досліджень свідчить, що неправомірно розглядати твір як втілення раз і назавжди даної цінності або одного певного і незмінного сенсу. Твір може кожного разу по-різному, по-новому впливати на аудиторію і в синхронному, і в діахронному зрізі.

Кожна людина – унікальна і унікальною, тільки їй притаманною, є її рецепція художнього твору. Рецепієнтом є кожна людина, бо рецепція, як зазначає фізіологія, є сприйняття навколишньої дійсності за допомогою чутливих нервових утворень – рецепторів. Звичайно, це визначення не є літературним,

але його можна вважати основним, базовим, для визначення поняття «рецепції».

Інтерес до рецепції як до процесу запозичення і адаптації суспільством різноманітних текстів, що виникли в різних культурах і в різні епохи, відбувається на фоні зміщення інтересу від автора і тексту до читача. У цьому контексті твір розглядається не як існуюча сама по собі художня цінність, а як складова системи, в якій він (твір) знаходиться у взаємодії з реципієнтом. Як наслідок – твір починає вивчатися як історично відкрите явище, зміст і цінність якого рухливі, мінливі й надаються до переосмислення.

Під літературною рецепцією зазвичай мається на увазі сприйняття читачем художнього твору. Подібна проблематика здавна входить до історико-літературних досліджень зарубіжних шкіл літературознавства. Рецепція виходить із ідеї, що твір повністю реалізує свій потенціал тільки в процесі зустрічі, контакту літературного тексту з читачем. Найбільш послідовне і розгорнуте вираження принципів рецептивної естетики можна знайти в працях представниками так званої «Констанцької школи», що сформувалася у ФРН в 1960-х рр, а саме Гансом Робертом Яуссом та Вольфгангом Ізером.

Новий сучасний підхід до розуміння поняття «рецепції» художнього тексту було зроблено американським літературознавцем Уейном Бутом. Саме він першим ввів поняття «автор, якого мають на увазі» – *implied author* [3, 73]. Теоретики структурно-семіотичної традиції вплинули на те, що не тільки літературні твори, але й культура, суспільство, історія і навіть сама людина стали розглядатися як текст.

На думку С. Фіша, автора есе «Література в читачі: Афективна стилістика» (1970) та представника американської дослідницької школи, літературний твір може вважатися закінченим тільки після сприйняття його читачем. Він вважає, що відгук читача виникає відповідно до його власного контексту, тобто життєвого досвіду читача, включаючи суму його знань. Сенс твору залежить від вражень тих епізодів з життя читача, які передували моменту читання. Враження – це і є реакція читача.

Прихильники рецептивної естетики у вітчизняній науці активно освоюють і досліджують теорію і методологію цього поняття. Це пояснюється тим, що теоретична проблема рецептивної свідомості була об'єктом наукового вивчення та перебувала в центрі уваги літературознавців ще з кінця XIX століття. У розробку названої проблеми значний внесок зробили такі вчені, як В. Асмус, М. Бахтін, О. Білецький, Ю. Боров, Е. Захаров, Б. Корман, А. Потєбня, В. Прозоров, В. Халізов, Л. Чернець, А. Штейнгольд, та ін. Вони плідно вивчали комунікативні початки літератури, розглядаючи художні твори як своєрідні «послання», орієнтовані на чиєсь сприйняття.

Так, сучасний український літературознавець Р. Гром'як поділяє літературну рецепцію на первинну і вторинну. При первинній рецепції читач самостійно сприймає текст, вторинна літературна рецепція супроводжується знайомством з літературною критикою у всіх її жанрах. На думку вченого, «зазначені рівні літературної рецепції формуються з урахуванням горизонту читацького сприйняття кожним поколінням конкретного твору того чи іншого автора в рамках певної соціокультурної ситуації. Наступний рівень літературної рецепції супроводжується переосмисленням, реінтерпретацією створених раніше літературних текстів і повторно проявляється в новій соціокультурній ситуації (сюди ж відносяться і нові публікації, переклади). Первинна рецепція давно створених текстів доповнюється новими літературно-критичними версіями» [1, 67].

На думку М. Бахтіна, відносини читача і автора можуть бути розглянуті як рівноправний діалог. Вчений був переконаний, що оптимальна рецепція художнього твору передбачає синтез глибокого розуміння авторських намірів і розкриття духовно-творчого досвіду читача. Та на практиці форми рецепції художнього тексту можуть бути самими різноманітними. В. Жирмунський трактує рецепцію як «епізодичне ... свідоме запозичення ідей, матеріалів, мотивів, що беруться за зразок, з метою поставити його на службу власним естетичним, етичним, політичним та іншим інтересам» [4, 295]. Художній текст тільки в тому випадку буде впливати на читача, коли останній зможе пройти дуже складний шлях від безпосереднього сприйняття тексту, обдумування основної ідеї змісту до його естетичної оцінки.

Отже, спираючись на розмірковування раніше згаданих вчених, а також на базове, на нашу думку, визначення поняття «рецепції», пропонується наступне: художня рецепція – це сприйняття і відтворення на основі сприйнятого (прочитаного, пережитого, побаченого, усвідомленого) власних текстів (думок, ідей, вражень, картин). Дане тлумачення рецепції вимагає розмежування термінів – «рецепція» (форма сприйняття), «інтертекстуальність» (діалог текстів, тому що в кожному тексті можна простежити посилання на попередній), «інтерпретація» (власне трактування раніше створеного).

Значення рецепції для сучасної літератури велике. З роками наша літературна спадщина «приростає», і сучасні автори мають перевагу більш широкого вибору «посилань» у порівнянні зі своїми попередниками. Можливо, це явище не завжди належно поціноване, але воно заслуговує на існування і перспективу дослідження.

Список використаних джерел:

1. Гром'як Р. Методика реалізації рецептивного підходу до літературних явищ у компаративних студіях. Літературна компаративістика. Вип. І. Київ: ВПЦ "Фоліант", 2005. С. 64-73.
2. Наливайко Д. С. Спільність та своєрідність. Українська література у контексті європейського літературного процесу. Київ: ВПЦ "Дніпро", 1988. 395 с.

3. Booth W. C. The Rhetoric of Fiction. Chicago: University of Chicago Press, 1983. 572 p.
4. Жирмунский В. М. Сравнительное литературоведение. Санкт-Петербург: ИИЦ "Наука", 1979. 358 с.
5. Рецептивная критика // Литературная энциклопедия терминов и понятий / Гл. ред. и сост. А. Н. Николюкин. Москва: ИЦ "Интелвак" 2001. – 875 с.

РОЛЬ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ В ПІДВИЩЕННІ ЯКОСТІ ПЕРЕКЛАДУ ТА РОЗВИТКУ ПЕРЕКЛАДОЗНАВСТВА

Обручнікова Наталія Дмитрівна

*аспірант кафедри філософії і освіти дорослих,
Центральний інститут післядипломної освіти,
Державний заклад вищої освіти "Університет менеджменту освіти"
Національної академії педагогічних наук України,
викладач кафедри зарубіжної філології Таврійського національного
університету ім. В. І. Вернадського, м. Київ*

Науковий керівник: Просіна Ольга Володимирівна

*кандидат педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри філософії
і освіти дорослих, Центральний інститут післядипломної освіти,
Державний заклад вищої освіти "Університет менеджменту освіти"
Національної академії педагогічних наук України*

Інтернет-адреса публікації на сайті:

<http://www.economy-confer.com.ua/full-article/4473/>

Вступ

Завдяки технологічному прогресу і розвитку штучного інтелекту (ШІ), перекладання текстів стало більш ефективним та точним. Використання інноваційних технологій у перекладознавстві, зокрема ШІ, є актуальним напрямом дослідження в сучасному світі. Роль ШІ у підвищенні якості перекладу та розвитку перекладознавства набуває все більшого значення, оскільки воно дозволяє зменшити людські помилки, збільшити продуктивність та покращити якість перекладу.

Ці тези містять огляд впливу ШІ на процес перекладу, а також обговорення можливостей використання цієї технології у перекладознавстві. Робота містить дослідження деяких аспектів використання ШІ у перекладознавстві та оцінку їх впливу на якість перекладу та розвиток науки про переклад.

Перегляд робіт авторів, які досліджували цю тему

У вивченні перекладознавства, особливо в останні роки, дедалі більше уваги приділяється ролі штучного інтелекту. Дослідження авторів, які працюють у цій області, розкривають значення штучного інтелекту в перекладознавстві та можливості його застосування.